

דף לו

בענין פת עכו"ם

(דף ל"ה ע"ב) א"ר כהנא א"ר יוחנן פת לא הותרה בב"ד וכו' עיין כל הוסיגיא. והראשונים דייקו משקלא וטריא של הגמ' דכנראה היה מקומות בזמן חז"ל שלא נהגו לאסור פת עכו"ם, וכן בימי הראשונים היה מנהג כן, ונחלקו הראשונים בזה. הריטב"א הביא שיטה דכל ההיתר של פת עכו"ם היה טעות אליבא דסוגיין וכן פסקינן, וכן הביא הרמב"ם שיטה זו. אבל יש ראשונים שמצדיקים המנהג, ונחלקו בטעם הדבר ובגדר ההיתר. הרא"ש והמרדכי סוברים דע"כ לא פשטה התקנה ברוב ישראל דאיתא בדף ל"ז ע"א דרצה ר' יהודה נשיאה להתירו, ולכן אם רואים מקומות שנוהגים היתר יש לומר שזה מאותן מקומות שלא פשטה, ואין צריך היתר אלא במקומות שפשטה, ולפי זה משמע דמותר לגמרי. וכן התוס' כתב דלא פשטה וכתב דכיון שאוכלים הפת מוכרח דהיה היתר אחר כן. הרי"ף הביא הירושלמי דהתירו פת עכו"ם אבל דוקא פלטר ודוקא משום חיי נפש דמשמע בדליכא פלטר ישראל וכן כתב הרמב"ם. וביאר הרמב"ן והרשב"א דאף דבסוגיין משמע דלא היה היתר, כיון שעכשיו נהגו לאכול ע"כ דסמכינן אירושלמי דהיה היתר. והר"ן כתב דדוחק לומר דפסקינן כירושלמי ולא כהבבלי, אלא שר' חלבו ורבי יוחנן דשקלי וטרי מה היה ההיתר של רבי ע"כ הם סוברים דרבי התיר דלא מסתבר דשק"ט מה היה הטעות שהתיר רבי. והריטב"א כתב בשם הרא"ה דאם לא פשטה ברוב קהל כיון שאף ב"ד קטן יכול להתירו מעיקר הדין לא בעי היתר אלא משום זילותא, ולכן מאחר דההיתר נולד ממה שעשה רבי אף שהוא בטעות מ"מ זה מיקרי שיש היתר.

והנה יש נפקא מיניה להלכה דאם נאמר כהרא"ש והמרדכי או תוס' אז מותר לאכול אף אם יש פלטר ישראל, אבל אם סמכינן על הירושלמי או על סוגיין אמר רבי חלבו זה ההיתר הוא רק אם אין פלטר ישראל. ועיין ריטב"א ור"ן כאן וכסף משנה על הרמב"ם אם ר' חלבו ור' יוחנן שניהם אמת ומותר בשדה אף אם יש פלטר ישראל ובעיר אם אין פלטר ישראל, או אם פליגי אהדדי ולמר הכל תלוי אם יש פלטר ישראל ולמר הכל תלוי אם הוא בשדה או בעיר. ויש גירסא ברמב"ם שהוא גירסת הכסף משנה דבעינן תרוויהו לחומר אמינו מותר אלא אם אין פלטר ישראל וגם הוא בשדה. והשו"ע פסק דתלוי אם יש פלטר ישראל אבל הרמ"א סובר דמותר אף אם אין פלטר ישראל אבל רק פלטר ולא בעל הבית, ועיין פרי חדש בזה.

ונחלקו הרא"ה והרשב"א בספר תורת הבית אם פלטר עכו"ם אפה אותו ועכשיו הוא ביד בעל הבית או להיפך אם בעל הבית אפאו ועכשיו הוא ביד הפלטר, דהרא"ה סובר דהכל תלוי ממי קונה אותו, אבל הרשב"א סובר דהכל תלוי מי אפאו וכן דעת הר"ן והשו"ת הרא"ש וכן פסק השולחן ערוך. וגם פלטר אם אפה בביתו הוי פת בעל הבית.

איבו הוי מנכית ואכל פת אבי מצרי וכו'. הנה יש כמה פירושים, להשיטות דלמסקנא אין כאן שום היתר יכול לפרש דאיבו גם כן טעה דהיה היתר ולכן אכל בשדה אבל באמת לא היה היתר. אבל אם סוברים שיש היתר בשדה כתבו הראשונים דאכל פת בעל הבית וקמ"ל דכיון דלא פשטה ברוב קהל אין כח לב"ד להלקותו אלא שלא יזכר שמועתו בבית מדרש. והרא"ה פי' דהוא לקח הפת מן העיר אלא השדה, וכיון שהפת בא מן העיר אינו נכון לעשות כן, והתוס' רי"ד פי' דהוא סבר דבי מצרי הוי שדה ורבא סבר דהוי עיר.

בענין שמן עכו"ם

בשלמא לדידי דאמינא זליפתן של כלים אוסרתו וכו' קסבר נותן טעם לפגם מותר וכו' והתנא אין ב"ד יכול וכו'. עיין תוס' ד"ה בשלמא דהק' ב' קושיות, חדא אם תלמידי שמאי והלל סברו דנותן טעם לפגם אסור האיך יכול ר' יהודה הנשיא לחלוק עליהם, ועוד הק' דאם המשנה סבר נותן טעם לפגם אסור היאך התירו דבש הא הגמ' לקמן דף ל"ט ע"ב כתב דדבש מותר משום נותן טעם לפגם מותר, ופי' התוס' דעיקר הטעם הוא חתנות אף לשמאל אלא שצירף הטעם של זליפתן של כלים וזה בעצמו ג"כ אינו מספיק לאסור משום נותן טעם לפגם אלא בצירוף אסרו, ור' יהודה הנשיא התיר משום שלא פשטה ברוב קהל עיין שם בתוס'. אבל הראשונים סברי דשמאל אסר משום זליפתן בעצמן, ועל קושיא א' היאך יכול ר' יהודה הנשיא לחלוק תי' הראשונים דרק גזרה א"א להתיר א"כ גדול בחכמה ובמנין אבל יכול לחלוק על הלכה כפי הנראה וכדאיתא כל זה ברמב"ם הלכות ממרים פרק ב'. ועל קושיא הבי' מדבש תי' הראשונים דרק אם עצם המאכל משביח והוא דפוגם הוא משום דהוי בליעה לאחר כ"ד שעות וזוה ס"ל להמשנה דכל בליעה פוגם וכדלקמן דף ס"ז ע"ב אבל חידוש הוא דהתורה אסרה, משא"כ דבש עמם המאכל פוגם.

רב סבר על לבו שם ולכל ישראל הורה וכו'. והק' הראשונים דלרב קשה גם על פת ויין, (ויש מחלוקת ראשונים אם פת בג הוי פת או תבשיל עיין תוס' אשר לא יתגאל דהביא הרשב"ם סבר דהוא איזה לפת, אבל יש ראשונים דסברי דפת בג הוי פת), והתוס' תי' אה"נ ומתורץ בתי' הגמ'. אבל הרמב"ן תי' דעל פת ויין יכול

לומר לא קיבל מינה ורק שמן קשה וכדאיתא בגמ' א"כ מאי אסהדותיה דרב, והא דלא קיבל פת ויין משום דהוי חיי נפש. והריטב"א תי' דרב קבל מרבתי דבשמן הורה ולכל ישראל אבל גבי פת ויין אף לרב על לבו שם ולכל ישראל לא הורה.

בענין האיסור להתחתן בגוים

בנותיהן דאורייתא היא דכתיב לא תחתן במ וכו' עיין כל הסוגיא. והרמב"ם הלכות איסור ביאה פי"ב הלכה א' כתב ישראל שבעל גוי משאר אומות דרך אישות או ישראלית שנבעלו לגוי דרך אישות וכו' עובר בלא תחתן במ. והטור אבן העזר סי' ט"ז כתב ב' הערות, חדא דלא פסקין כר' שמעון ולרבנן הקרא הוא רק גבי ז' אומות. ועוד הק' דלא תחתן למסקנת הגמ' יבמות פרק ח' הוא רק אחר גירות. והנה התוס' כאן ד"ה דכתיב כתב דכוונת הגמ' הוא לסיפא דקרא בתך לא תתן לבנו וכו' אבל הטור סבר דהגמ' כאן הוא לס"ד ביבמות דקרא מייירי בגיותן. ובאמת הרמב"ם פסק כהצד דלא תחתן במ הוא בגיותו. ועל קושיא הא' תי' הכסף משנה דהרמב"ם פסק כר' שמעון דזה סתמא דגמ'. ולכאורה משמע דעת הטור דלהלכה אין שום איסור דאורייתא אף דרך חתנות, וכן נחלקו השו"ע והרמ"א. אבל עיין אחיעזר ח"ג סי' כ"ח כתב דלמעשה כל אישות הוי פרהסיא וקנאין פוגעין בו וזה דאורייתא, ומה שהטור חולק על הרמב"ם הוא רק לענין הלאו של לא תחתן במ אבל יש איסור דאורייתא אף לדעת הטור משום פרהסיא.

והנה הרמב"ם מבואר דהדין של נשג"ז הוא רק אם ייחדה לה דרך זנות אבל באקראי יש איסור בעלמא, ועיין בביאור הגר"א דכתב דזהו גירסת הרמב"ם בגמ' לפרש מהו גזרת בית דין של חשמונאי ומה גזרת הלל ושמאי וכתב הגר"א דהרמב"ם היה גורס גם הגירסא שלנו בייחוד וכדמבואר בפרק כ"ב הלכה ג'.

עוד נחלקו הרמב"ם ותוס' דתוס' סבר דזונה פי' דאם כהן הוא יש איסור זונה ומדאורייתא אין גוי אסור לכהן משום זונה אא"כ היתה נבעלת, אבל הרמב"ם סבר דגוי אסור לכהן משום זונה מדאורייתא ומ"ש זונה הוא דיש איסור לישראל משום זונה מדרבנן.

ועיין בשו"ת אחיעזר ח"ג סי' כ"ח שדן אם כהן נשוי לגויה אם יש ענין לגיירה אם יהיה איסור יותר קל או יותר חמור, ודן לומר דאם מגיירה יהיה יותר חמור אף להרמב"ם דיש לאו דאורייתא קודם גירות ולגבי איסור זונה אין חילוק מ"מ יש עוד לאו אחר גירות של לא יחלל וגם עכשיו יש לאו גם להאשה.